

تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شهروندان (نمونه موردی: شهر جدید بهارستان)

حسن خلیل آبادی^۱

سودابه شاهمرادی قهه^۲

محمد علی خانی زاده^{۳*}

m.khanizadeh@imamreza.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۰۶/۳۱

چکیده

کیفیت زندگی یکی از مهم ترین حوزه های مطالعاتی در کشور های مختلف است و اگرچه جذابیت و معنی عام دارد، یک تعریف پذیرفته عام ندارد. کیفیت زندگی یک فرد به حقایق عینی و خارجی زندگی اش و ادراکات درونی و ذهنی او از این عوامل وابسته است. اهمیت مطالعات کیفیت زندگی در پایش سیاست های عمومی و نقش آن به عنوان ابزاری کارآمد در مدیریت و برنامه ریزی شهری است. نظر به این که یکی از دلایل شکل گیری شهرهای جدید در ایران، طراحی محیط های برنامه ریزی شده و مطلوب برای ساکنان آن بوده، پیگیری این موضوع که شرکت عمران شهرهای جدید و شهرداری مربوط تا چه اندازه توانسته است رضایت مندی شهروندان را فراهم نماید، می تواند مورد توجه قرار گیرد. بنابراین، در این پژوهش تلاش می شود میزان اثرگذاری عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی از نگاه شهروندان مورد بررسی قرار گیرد. روش تحقیق در این مطالعه تجربی و در بخش هایی توصیفی-تحلیلی است که برای گردآوری اطلاعات از روش های میدانی (۱۰۰ عدد پرسش نامه در بین ساکنین توزیع و جمع آوری گردید) و کتابخانه ای (بررسی مستندات موجود در موضوع) استفاده شده است. در ادامه با استفاده از نرم افزار SPSS تحلیل انجام شد. یافته های تحقیق نشان می دهد رابطه ی معناداری با ضریب همبستگی ۰/۶۹۴ بین عملکرد مدیریت شهری با کیفیت ذهنی و عینی زندگی از دیدگاه شهروندان وجود دارد. نتایج حاصل از روش تحلیل مسیر، نشان داد فراهم نمودن تاسیسات شهری با میزان ۰/۱۷ بیش ترین اثر را در بالا رفتن میزان کیفیت زندگی در سطح شهر بهارستان داشته است. در نتیجه برای بهبود کیفیت زندگی در سطح شهر بهارستان برنامه ریزی در زمینه اصلاح تاسیسات شهری مانند شبکه برق و جمع آوری فاضلاب و آب های سطحی، و برخی شبکه معابر و نیز تامین خدمات مورد نیاز شهروندان، پیشنهاد می شود.

کلمات کلیدی: کیفیت زندگی، مدیریت شهری، تاسیسات و تجهیزات شهری، خدمات شهری، شهر جدید بهارستان.

۱- استادیار، دانشگاه بین المللی اما رضا (ع)، دانشکده هنر و معماری اسلامی، مشهد، ایران.

۲- کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، دانشگاه بین المللی امام رضاع(ع)، مشهد، ایران.

۳- کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری، مدرس موسسه آموزش عالی آپادانا، شیراز، ایران. *مسئول مکاتبات

The Effect of Urban Management Function on the Gradation of Citizen's Life Quality (Case study: The New City of Baharestan)

Hassan Khalil Abadi ¹

Soodabeh Shahmorady ghaheh ²

Mohammad Ali Khanizadeh ^{3*} (*Corresponding Author*)

m.khanizadeh@imamreza.ac.ir

Abstract

Life quality is one of the most critical study areas in different countries and although it is an attractive and universal meaning, it does not have a universally accepted definition. The life quality of a person is depended on one's true and exterior reality and inner mental understanding of these factors. The importance of studying life quality and its role in public policy survey is a useful tool in urban management and planning. Due to the fact that one of the reasons of informing the new cities in Iran is to design desirable environment for the residents, it is critical to investigate the successfulness of construction companies of new cities and municipality.

Therefore, in this research, the effect of urban management function is studied from citizen's perspectives. The experimental method is used in this paper meanwhile in some parts descriptive-analytic methodology has been used. In order to gather the information of residents, 100 questionnaires were administered using field and library (in order to study the documentary facts in this area) method. In order to analyze the data SPSS software is used. The findings of the study indicate that there is a significant relationship between urban planning function with mentally and real quality from citizen's perspective with the coefficient correlation of 0/694.

The results show that providing urban installation has the most effect in the increase of life quality in Baharestan.

In conclusion, in order to improve the life quality in Baharestan, it is suggested to provide plans in order to modify installations such as electricity network, the collection of sewage and surface water, transit network and also to provide required services for the residents.

Keywords: life quality, urban management, urban installation and facilities, urban services, the new city of Baharestan.

1- Assistant Professor, Faculty of Islamic Art and Architecture, International University Reza (AS), Mashhad, Iran.

2-Master of Urban Planning, International University of Imam Reza (AS), Mashhad, Iran.

3- Mohammad Ali Khanizadeh, Master of Urban Planning, lecturer of Higher Education Institution Apadana, Shiraz, Iran. **(Corresponding Author)*

مقدمه

با گذشت سال های اولیه انقلاب و وقوع جنگ تحمیلی، مهاجرت های گسترده ای در سطح کشور آغاز شد. بسیاری از روستاییان به دلایل معلوم رکود اقتصادی در روستاها، پیامدهای اصلاحات ارضی و اقتصاد فصلی رو به اضمحلال کشاورزی به تدریج به شهرها روی آوردند به غیر از مهاجرت های روستایی مهاجرت های گسترده ای از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و عمدتاً مراکز استان ها صورت گرفت. این تغییرات آرایش فضایی این جمعیت کشور را به هم زد و باعث رشد سریع شهرنشینی در کشور گردید و در همین اوضاع جمعیت شناسان با ارزیابی روندها پیش بینی کردند ظرف ۲ سال آینده جمعیت شهرنشین کشور دو برابر خواهد شد (۱). علاوه بر این، برای جلوگیری از تخریب پس کرانه های زراعی و طبیعی شهرها، حل مشکل مسکن و نارسایی های خدمات زیربنایی و روبنایی و همچنین تمرکززدایی از مادرشهرها و کاهش بار فعالیتی و اقتصادی آن ها، احداث شهرهای جدید الزامی می شود. به عبارت دیگر، به دنبال مسایل اقتصادی اجتماعی و کالبدی کلان شهرهای ایران و تحقق توسعه پایدار، راه حل ایجاد شهرهای جدید همانند بسیاری از کشورهای جهان مطرح گردید (۲). در طی دو قرن اخیر رشد بالای شهرنشینی و همچنین افزایش نقاط شهری در سطح دنیا مفهوم کیفیت زندگی شهری را به طور گسترده ای مورد توجه اندیشمندان برنامه ریزی شهری و مسایل و معضلات شهری قرار داده است (۳). مفهوم کیفیت زندگی در حالی مورد توجه جدی قرار گرفته است که مطالعات اولیه آن بیش تر مربوط به سلامتی و توانبخشی معلولین، ناتوان های جسمی و جنسی و ذهنی، کهن سالان، کودکان و زنان بوده است. در واقع در ابتدا این مفهوم جهت قشرهایی از مردم تعریف و بکار گرفته می شد که به علت شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و یا جسمی دچار مشکلات فراوان و بزرگی در زندگی خویش بوده اند (۴). در حال حاضر این مفهوم به تمامی اقشار انسانی و در شکل های متفاوت و مختلف تسری یافته که "کیفیت زندگی شهری" یکی از آن ها

است. به طور کلی هدف از مطرح کردن مفهوم کیفیت زندگی شهری، اصلاح و تکامل مفهوم توسعه از مفهوم رشد کمی به مفهوم توسعه پایدار شهری بوده است (۵). بدون شک در طول سه دهه اخیر، کیفیت زندگی، به عنوان جانشینی برای رفاه مادی، به اصلی ترین هدف اجتماعی کشورهای مختلف تبدیل شده است (۶). در ایران و نظام برنامه ریزی و مدیریت شهری آن به موضوع کیفیت زندگی شهری توجه بسیار اندکی شده است و برخلاف بسیاری از کشورهای دیگر حتی مرجع و سازمان مشخصی برای ارایه و پایش مسایل، محورها، شاخص ها و اندازه گیری سطوح رضایت و کیفیت زندگی شهروندان (به خصوص در شهرها به عنوان کانون اصلی زیست و زندگی انسانی) و مسایل و مشکلات در ارتباط با آن وجود نداشته و ندارد (۷). با توجه به این که بیش از دو دهه از آغاز تفکر اجرایی شکل گیری شهرهای جدید در ایران می گذرد، نظرات مثبت و منفی زیادی پیرامون ایجاد این شهرها توسط صاحب نظران ارایه شده است. در این پژوهش تلاش می شود عملکرد مدیریت شهری از دیدگاه شهروندان فعلی شهرهای جدید مورد ارزیابی قرار گیرد، در ادامه مشخص گردد اقدامات شرکت عمران شهرها ی جدید در زمینه ی فراهم آوردن امکانات و خدمات زیربنایی در شهرهای جدید تاچه میزان در افزایش کیفیت زندگی شهروندان نقش داشته است؟ (۸).

بیان مسأله

کیفیت زندگی مفهوم گسترده ای است که دارای معانی گوناگون برای افراد و گروه های مختلف می باشد. برخی آن را به عنوان قابلیت زیست پذیری یک ناحیه، برخی دیگر به عنوان سنجی ای برای میزان جذابیت و برخی دیگر به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت مندی، و... تفسیر کرده اند (۹).

تقریباً در تمامی کشورهای صنعتی و پیشرفته مرجع و سازمان مشخصی جهت اندازه گیری، پایش و بروزرسانی شاخص های کیفیت زندگی شهری وجود دارد اما در ایران،

متأسفانه به علت فقدان اطلاعات لازم در زمینه کیفیت زندگی، برنامه ریزی صحیحی جهت افزایش سطوح کیفی زندگی شهروندی چه در سطح حکومت مرکزی و ملی و چه در سطح حکومت های محلی (که بارزترین و شاخص ترین نمونه آن در نظام سیاسی ایران شهرداری ها و شوراهای شهر هستند) انجام نشده است. برای شناخت کامل و تعریف و اندازه گیری دقیق کیفیت زندگی شهری، تشخیص و تدوین شاخص هایی مناسب و بومی، گام اولیه است (۷). کیفیت زندگی مفهومی چند وجهی، نسبی متأثر از زمان، مکان و ارزش های فردی و اجتماعی است که از یک سو، ابعاد عینی و بیرونی و از سوی دیگر، ابعاد ذهنی و درونی دارد و شاخص های کیفیت زندگی به طور کلی به دو دسته شاخص های عینی و ذهنی تقسیم می شوند (۱۰). در شهر جدید بهارستان سطح وسیع شبکه معابر، تراکم بسیار پایین جمعیتی، کمبود خدمات شهری هم چون خدمات بهداشتی و درمانی، آموزشی و کمبود خدمات امنیتی و خرید های روزمره، تسهیلات ورزشی و تفریحی و حمل و نقل شهری جزو مهم ترین دغدغه ها و زمینه های نارضایتی شهروندان بوده است که همگی نقش مدیریت شهری بهارستان را جهت حل مشکلات شهر و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان پررنگ می کند.

اهمیت و ضرورت پژوهش

تاکنون ارزیابی روشنی از وضعیت کیفیت زندگی در شهرهای مختلف ایران ارایه نشده و تنها، گاه کیفیت زندگی در سطح ملی یا در ارتباط با شهر تهران توسط موسسات بین المللی مورد ارزیابی قرار گرفته است (۱۱). اهمیت بررسی، شناخت و مطالعه ی کیفیت زندگی، توجه به بسترهای مهم شهری در توانایی جذب و حفظ سرمایه های انسانی

است. بنابراین با توجه به جایگاه کیفیت زندگی در شهرها و مناطق، و با توجه به این که هنوز در ایران سیستم جامعی در زمینه ی سنجش کیفیت زندگی ایجاد نشده، توجه به بررسی جنبه های مختلف سنجش کیفیت زندگی می تواند راه هایی برای دست یابی به نظام جامع سنجش کیفیت زندگی باشد. توجه به اهمیت سنجش کیفیت زندگی به ویژه کیفیت زندگی شهری در ایران با توجه به شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خاص ایران از لحاظ تدوین سند چشم انداز بیست ساله کشور و تحقق توسعه پایدار ارتقای کیفیت زندگی ضروری به نظر می رسد (۱۲). در فرآیند ارتقای کیفیت زندگی شهروندان، متغیر های گوناگونی ایفای نقش می نمایند که در این میان مدیریت شهری در سکونت گاهها برجسته خواهد بود زیرا مدیریت شهری با فراهم آوردن امکانات و خدمات زیربنایی می تواند چشم اندازی زیبا و دل پذیر از محیط و منظر شهری را برای ساکنین مجموعه های شهری فراهم آورد.

هدف پژوهش

هدف اصلی، ارزیابی اقدامات شرکت عمران شهرهای جدید در زمینه ی فراهم آوردن امکانات و خدمات زیربنایی در افزایش کیفیت زندگی شهروندان که به بخشهای: ارزیابی تاثیر تأسیسات و تجهیزات شهری، شبکه معابر، و میزان فراهم نمودن خدمات شهری بر کیفیت زندگی شهروندان، تقسیم پذیر و قابل بررسی است.

پیشینه پژوهش

آن چه پیشینه تحقیقات نشان می دهد این است که از ابتدای دهه ۶۰ میلادی مفهوم کیفیت زندگی در کشورهای اروپایی رواج یافت (۱۳).

جدول ۱- تحقیقات صورت گرفته حول محور کیفیت زندگی

عنوان	سال	محقق	نتایج
تحلیل و ارتباط سنجی سرمایه ی اجتماعی و کیفیت زندگی ذهنی در	۱۳۹۴	محمد نیای قرائی، تیموری و	بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی ذهنی رابطه معناداری وجود دارد (متغیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی ذهنی تا ۲۸ درصد تاثیر گذار است) همچنین میزان سرمایه اجتماعی (۲,۶۶) و کیفیت ذهنی زندگی (۲,۸۷) در محله جاهدشهر

عنوان	سال	محقق	نتایج
محلات جدید (نمونه‌ی موردی: محله‌ی جاهد شهر مشهد)		خانی زاده	از نظر ساکنان در حد متوسط رو به ضعیف ارزیابی شده است.
بررسی جامعه‌شناختی رابطه بین مبلمان شهری و کیفیت زندگی	۱۳۹۴	رحمانی فیروزه جاه سهرابی	بین میزان دسترسی مبلمان شهری و ابعاد کیفیت زندگی یعنی سلامت جسمانی، سلامت روانی، ارتقای ارتباط اجتماعی و رضایت از محیط کالبدی شهر، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد و بطور کل نتیجه تحقیق پس از تجزیه و تحلیل یافته‌ها، حاکی از آن است که مبلمان شهری از بین مجموعه عوامل موثر بر کیفیت زندگی نقش مهمی را ایفا می‌نماید.
بررسی تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقا کیفیت زندگی شهروندان نمونه موردی: محله سرشور مشهد	۱۳۹۳	خلیل آبادی، قرشی و دادخواه	نتایج نشان می‌دهد رابطه‌ی معناداری بین عملکرد مدیریت شهری با کیفیت ذهنی و عینی زندگی از دیدگاه شهروندان با ضریب همبستگی ۰/۳۰۹ وجود دارد. فراهم نمودن تاسیسات و تجهیزات شهری با ۴/۵۴ درصد بیشترین تأثیر مستقیم را بر کیفیت زندگی شهروندان بر جای گذاشته است. این تحقیق نشان داد که بهترین استراتژی برای ارتقاء کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده‌افزایش سطح سرانه تاسیسات و تجهیزات شهری توسط مدیریت شهری می‌باشد.
ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت	۱۳۹۱	موسوی و باقری کشکولی	نتایج حاصل از روش تحلیل مسیر نشان داد متغیرهای کالبدی با میزان ۰/۸۶۷ بیش‌ترین آثار را در بالا رفتن میزان کیفیت زندگی در سطح محلات شهر سردشت داشته است. در نتیجه برای بهبود کیفیت زندگی در سطح محلات شهر سردشت برنامه ریزی در شاخص‌های اقتصادی، کالبدی بسیار تأثیر گذار است.
تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقای کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: شهر جدید گل‌بهار)	۱۳۹۱	عنابستانی و عنابستانی	با توجه به یافته‌های پژوهش، راهکارهایی از قبیل ایجاد زیرساخت‌ها و تجهیزات شهری، ارائه خدمات شهری گوناگون، بسط و گسترش روحیه‌ی شادابی، امیدواری، اعتماد اجتماعی و تلاش در جهت زیباسازی سیما و منظر شهری با هدف افزایش سطح رضایت مندی ساکنین و غیره در شهر جدید گل‌بهار پیشنهاد شده است.
توسعه و سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی: شهر نورآباد، استان لرستان)	۱۳۸۹	رضوانی، متکان، منصوریان و ستاری	هر چند که همبستگی بین ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی بالا نیست، اما به طور کلی، یافته‌های تحقیق اهمیت مطالعه هم‌زمان ابعاد عینی و ذهنی کیفیت زندگی را نشان می‌دهد، که می‌تواند به پیشبرد مطالعات کیفیت زندگی شهری کمک نماید.

ماخذ: نگارندگان

مبانی نظری

مفهوم کیفیت در مقابل مفهوم کمیت قرار می گیرد. کمیت را یک مفهوم فیزیکی و قابل برآورد دانسته و کیفیت را مفهومی انتزاعی می دانند. به طوری کلی کیفیت و کمیت دو روی یک سکه اند که از یک طرف با هم در تضاد هستند و از طرف دیگر نم ی‌توان یکی را بدون دیگری تصور کرد (۵). مفهوم "کیفیت زندگی" چند مشخصه جالب توجه دارد. الف: تنها به زندگی انسانی ارجاع دارد. ب: به ندرت در (صیغه) جمع بکار رفته (یعنی به صورت کیفیات زندگی) است. ج: به عنوان یک عبارت عام و غیر قابل تقسیم می باشد که معنایش می تواند ناب (خالص) باشد. د: مشکل است که آن را به هر رده مجزا از علوم مرتبط با جامعه شناسی طبقه بندی نمود (۱۴). رامنی و همکاران (۱۹۹۴) کوشیده اند تا توضیح دهند چرا تعریف جهان شمول پذیرفته ای از کیفیت زندگی وجود ندارد:

۱- فرآیندهای درونی و ذهنی وابسته به تجارب کیفیت زندگی می توانند از طریق فیلترها (و دیدگاه های) و بیان های مختلف توضیح داده و تفسیر شوند، ۲- مفهوم کیفیت زندگی به میزان قابل توجهی سنگین (و مبهم) است، ۳- مفهوم کیفیت زندگی فهمیدن رشد بشر و فرآیندهای توسعه ای، میانگین امید به زندگی افراد در جوامع شان و گستره ای که این فرآیندهای روا نشناختی تحت تاثیر عوامل محیطی و نظام های ارزش (گذاری) انفرادی هستند، را در بر دارد (۱۵). فقدان یک تعریف استاندارد از این مفهوم، باعث شده است که گاه از واژه هایی نظیر رفاه، سطح زندگی، رضایت مندی از زندگی و ... نیز به جای واژه کیفیت زندگی در ادبیات مطروحه در این زمینه استفاده شود. برخی از صاحب نظران واژه کیفیت زندگی را در رشته ای پیوسته از مفاهیم قرار می دهند، برخی دیگر این گونه استدلال می کنند که کیفیت زندگی مفهومی چند بعدی است.

به رغم تنوع و گوناگونی مفاهیم برای اندازه گیری کیفیت زندگی، تعداد زیادی از مولفان نظر داده اند که همبستگی متقابل بالایی میان آن ها وجود دارد. همین دلیل باعث شده است که تلاش کمی برای تدوین تئوری مدون برای تعریف واژه کیفیت زندگی از سوی صاحب نظران انجام پذیرد (۱۶). دو

مدل معروف برای توضیح ارتباط بین کیفیت زندگی و دیگر متغیرها پیشنهاد شده اند: مدل از بالا به پایین: براساس این فرض است که کیفیت زندگی ویژگی ثابتی است که باعث خروجی (نتیجه) های معینی در زندگی افراد می شود و مدل از پایین به بالا، که متکی است به این قضیه که متغیرهای خاصی کیفیت زندگی افراد را تحت تاثیر قرار می دهند (۱۷). کوستانزا و همکاران کیفیت زندگی را به عنوان میزان تامین نیازهای انسانی در ارتباط با ادراکات افراد و گروه ها از بهزیستی ذهنی تعریف می کنند (۱۸). کینگ معتقد است ابعاد مختلفی بر روی کیفیت زندگی اثر می گذارند و این ابعاد شامل وضعیت اقتصادی - اجتماعی روحی - روانی و شغلی است. همچنین وی معتقد است بعد خانوادگی نحوه تعاملات خانوادگی و میزان حمایت ها خانوادگی تأثیراتی که شغل بر ایفای نقش اعضا دارد و نقش افراد خانواده در برداشت کلی از کیفیت زندگی را شامل می شود (۱۹). یک تعریف ساده آن عبارت است از رضایت کلی فردی از زندگی (۲۰). کیفیت زندگی یک مفهوم پهناور است که در بردارنده برداشت هایی از یک زندگی خوب و دارای رضایت مندی و شادی است. اغلب مفهوم زندگی رضایت مند و زندگی شاد در مفهوم رفاه یا خوشی که در بردارنده رضایت از زندگی و احساسات مثبت و منفی است، ترکیب می شوند (۲۱). از یک سو کیفیت زندگی فردی در قالب پنداشتن از چگونگی گذراندن زندگی فرد مطرح می شود و از سوی دیگر، از بعدی کلی تر به صورت کیفیت شرایط زندگی حول یک عامل مطرح است، یعنی موقعیت هایی نظیر محیط پیرامونی و یا فرهنگ در یک جامعه معین را شامل می شود (۲۲).

شاخص ها و ابعاد کیفیت زندگی

کیفیت زندگی یک شاخص اساسی محسوب می شود و از آن جا که ابعاد متعددی مانند جنبه فیزیولوژیک، عملکرد و وجود فرد را در بر می گیرد توجه به آن از اهمیت خاصی برخوردار است. می توان گفت که اصولاً کیفیت زندگی مفهومی پیچیده و چند بعدی است که با وضعیت جمعیت در یک مقیاس جغرافیایی

کنترل باز می گردد (۲۹). روشن است که مشخصات و ساختار نهادهای قانونی اداره کننده شهر از کشوری به کشور دیگر تفاوت دارد و هر جامعه ای با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف یا تلقی خاصی از مدیریت شهری دارد. مدیریت شهری به تمامی نهادها، سازمان ها و افرادی گفته می شود که به صورت رسمی یا غیررسمی در فرآیند مدیریت شهر اثرگذار هستند (۳۰). مهم ترین هدف مدیریت شهری را می توان در ارتقای شرایط کار و زندگی جمعیت ساکن در قالب اقشار و گروه های مختلف اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان، تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار و حفاظت از محیط کالبدی دانست (۲۸). برخی دیگر از اهداف مدیریت شهری، موارد زیر است:

- ۱- ارتقای شرایط کار و زندگی همه جمعیت شهر با توجه به افراد و گروه های کم درآمد
  - ۲- تشویق توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار
  - ۳- حفاظت از محیط کالبدی شهر (۳۰).
- شهرداری و شورای اسلامی شهر دو رکن اصلی مدیریت شهری در ایران می باشند. بجز این دو که وظیفه اصلی و قانونی آنها سیاست گذاری، برنامه ریزی و تمشیت امور شهر می باشد، نهادهای دیگر وجود دارند که در سطح ملی، منطقه ای و محلی عمل نموده و وظایف و عملکرد آن ها در ارتباط با شهر و مدیریت شهری می باشد و لزوماً به هنگام تصمیم گیری و برنامه ریزی برای شهر و حتی اجرای طرح ها و برنامه ها باید به برنامه ها، طرح ها و حوزه عملکرد این نهادها توجه داشت (۳۱). وظایف مدیریت شهری در ایران عبارت است از: الف) آماده سازی زیرساخت های اساسی برای عملکرد کارآمد شهرها، ب) آماده سازی خدمات لازم برای توسعه منابع انسانی، بهبود بهره وری و بهبود استاندارد های زندگی شهری، ج) تنظیم فعالیت های تاثیرگذار بخش خصوصی بر امنیت، سلامتی و رفاه اجتماعی جمعیت شهری، د) آماده ساختن

خاص (مانند روستا، شهر و یا کشور) در رابطه است و از این رو، هم به شاخص ذهنی یا کیفی و هم به شاخص عینی و کمی متکی است (۱۰). مطالعات زیادی در راستای هر یک از ابعاد عینی و ذهنی به طور جداگانه انجام گرفته است. برای مثال در چارچوب ابعاد ذهنی، می توان به مطالعات فو (۲۳)، که از طیف لیکرت پنج تایی، از بسیار راضی تا بسیار ناراضی طبقه بندی شده و مطالعه ی بررتون و همکارانش (۲۴) که از مقیاس هفت تایی لیکرت استفاده کرده اند، یاد کرد. به عقیده داس، کیفیت عینی زندگی، شرایط بیرونی زندگی را نمایش می دهد (۲۵). بطور کلی، شاخص های ذهنی، منعکس کننده ارزیابی ذهنی افراد از زندگی می باشند. این ارزیابی با استفاده از اطلاعات افراد که وضعیت رفاهی خود را از طریق پرسش نامه های مختلف و یا سرشماری ها، اظهار نموده اند، به دست می آید. محاسبات عینی کیفیت زندگی، برپایه متغیرهای قابل لمس بنیان نهاده می شود. این متغیرها به صورت معمول توسط نهادهای رسمی جمع آوری و منتشر می شود حساب های اقتصادی، بهداشت، آموزش، آلودگی شهری و سایر اطلاعات کلی، نمونه هایی از این گونه اطلاعات هستند (۲۶). باید توجه داشت که کیفیت زندگی، به تنهایی و با استفاده از ابعاد عینی قابل سنجش و اندازه گیری نیست و می بایست با ابعاد ذهنی، به صورت ترکیبی اندازه گیری شود. (۲۷).

مدیریت شهری

مدیریت به معنای برنامه ریزی، سازمان دهی، نظارت و ایجاد انگیزش است. چنان چه شهر به مثابه یک سازمان قلمداد گردد، لازم است که در رأس آن و به منظور اداره امور شهر از فنی استفاده گردد که مدیریت شهری نام دارد. مدیریت شهری باید برای شهر، برنامه ریزی هایی را به انجام برساند، فعالیت های شهری را سازمان دهد و بر فعالیت های انجام شده نظارت کند و حتی برای انجام بهینه امور، انگیزش ایجاد نماید (۲۸). انجام چنین مواردی به آگاهی از اصول مدیریت، برنامه ریزی، ارتباطات، انگیزش، سازمان دهی، هدایت و رهبری و نظارت و

خدمات و تسهیلات لازم برای پشتیبانی فعالیت های مولد و عملیات کا رأمد موسسه های خصوصی در نواحی شهری (۳۰).

کیفیت زندگی شهری و برنامه ریزی شهری

با جمع بندی این مطالب و تعاریف و شناختی که از کیفیت زندگی به عنوان مفهوم مادر و پایه سایر مفاهیم منتج از آن بدست می آید می توان به شناخت و بررسی مفهوم جزئی تر و البته جدید و مهم کیفیت زندگی شهری پرداخت. هرچند که کیفیت زندگی شهری مفهومی جدا از کیفیت زندگی نیست و در واقع تعریف و مصداقی از کیفیت زندگی در حوزه شهر و مسایل مربوط به آن است و قطعا محدودتر، اما گسترده تر، مسایل و مشکلات شهری و پیوند خوردن شهر با تقریبا تمامی مسایل و علوم روزمره و زندگی انسانی و غالب شدن شکل زندگی شهری در بین جوامع انسانی، کیفیت زندگی شهری را به اهمیت و جایگاه بالایی رسانده است. در واقع رضایت از زندگی در سطوح جغرافیایی متفاوتی مثل واحد همسایگی، اجتماع و ناحیه و منطقه اتفاق می افتد و البته نشان داده شده است که این سطوح جغرافیایی بر میزان به رضایت کلی از زندگی تاثیرگذار است (۲۱) است. نتایج مطالعات کیفیت زندگی می تواند به ارزیابی سیاست ها، رتبه بندی مکان ها، تدوین استراتژی های مدیریت و برنامه ریزی شهری کمک کرده و درک و اولویت بندی مسائل اجتماع را برای برنامه ریزان و مدیران شهری به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهروندان تسهیل سازد. همچنین یافته های کیفیت زندگی می تواند برای بازشناسی استراتژی های سیاسی قبلی و طراحی سیاست های برنامه ریزی آینده استفاده شوند (۳۲). به همین ترتیب است که مفهوم کیفیت زندگی شهری از کیفیت زندگی اخذ شده و خود مفهومی نسبتا مستقل می یابد. به بیان دیگر، در سطح شهری، یافتن امتیازات و شاخص های کیفیت زندگی شهری می تواند برنامه ریزان را در محک زنی و ارزیابی مقیاس های کیفیت زندگی سایر شهرها با استفاده از مطالعات قبلی مشابه در یک شهر یا ناحیه مشخص یاری کند. پروژه های مقایسه ای کیفیت زندگی شهری (بر مبنای نتایج و شاخص های یک شهر

یا ناحیه مشخص) به طور رایج در بسیاری از کشورها چون استرالیا (۳۳) و آمریکا (۳۴) آمریکا انجام شده است (۳۵). کیفیت زندگی شهری معمولا هم توسط شاخص های ذهنی و با استفاده از پیمایش هایی در جهت جمع آوری ادراکات ذهنی و ارزیابی ها و میزان رضایت شهروندان از زندگی شهری و هم توسط شاخص های عینی و با استفاده از داده های ثانویه و وزن دهی مربوط به هر شاخص در محیط شهری انجام می پذیرد (۲۱). کیفیت زندگی شهری علاوه بر وضعیت فرد از نظر پایگاه اجتماعی، اقتصادی، سلامت و غیره به معنا و احساس رضایتی که فرد از زندگی دارد، بستگی دارد (۲۱). برنامه ریزان شهری، دولت مردان، سیاست مداران، سازمان های غیردولتی و (نیز) عموم مردم می کوشند تا فرآیند و خروجی های برنامه ریزی را، در جهت تغییر شرایط و بالا بردن کیفیت زندگی تحت تاثیر قرار دهند و کالبد و محیط اجتماعی را فراهم کنند که در آن کیفیت زندگی ارتقا یابد در واقع استفاده از مفهوم کیفیت زندگی شهری در برنامه ریزی شهری حداقل می تواند در دو مرحله از فرآیند برنامه ریزی مورد استفاده قرار بگیرد: مرحله اول جایی است که برنامه ریزان می خواهند چشم انداز صحیح و قابل اطمینانی از وضعیت موجود شهر داشته باشند. به عبارتی در این مرحله برنامه ریزان در پی آن هستند تا اولویت ها و مسایلی را که از اهمیت بیش تری برخوردار هستند، به طور ویژه مورد توجه قرار بدهند، که بررسی ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری می تواند راهنمای مناسبی برای آن ها در این مرحله باشد. مرحله دوم جایی است که برنامه ها و پروژه ها می بایست مورد ارزیابی قرار بگیرند تا سودمندی و کارایی آن ها تایید شود. در این مرحله نیز بررسی اثراتی که این برنامه ها و پروژه ها بر روی ابعاد مختلف کیفیت زندگی شهری می توانند داشته باشند، راهنمای مناسبی را برای برنامه ریزان و تصمیم گیران بوجود می آورد. در واقع برنامه ها و پروژه هایی می توانند سودمندی و کارایی داشته باشد که در نهایت منجر به بالا بردن کیفیت زندگی شهری شود و به خصوص برخی ابعاد آن را که بیشتر مورد توجه برنامه ریزان شهری می باشد، ارتقا دهد (۳۶). علاوه بر این، مطالعات کیفیت

که مشارکت اجتماع محلی در مطالعات کیفیت زندگی می تواند پشتیبانی مهمی برای تعیین سیاست ها و اهداف بلند مدت باشد (۳۷). جدول شماره ۲ مواردی را که در پژوهش های به عنوان جنبه های مختلف کیفیت زندگی شهری توسط پژوهش گران انتخاب شده، و تشابهات آن ها را نشان می دهد.

زندگی می تواند به شناسایی نواحی مسأله دار، علل نارضایتی مردم، اولویت های شهروندان در زندگی، تاثیر فاکتورهای اجتماعی- جمعیتی بر کیفیت زندگی و پایش و ارزیابی کارایی سیاست ها و استراتژی ها در زمینه کیفیت زندگی کمک کند. در این راستا سانتوس و مارتینز در سال ۲۰۰۷ اشاره می کنند

جدول ۲- مجموعه ای از تعاریف مختلف کیفیت زندگی از دیدگاه محققین مختلف

تعریف کیفیت زندگی	محقق
کیفیت زندگی معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی روانی و مادی افراد جامعه می باشد.	پال، ۲۰۰۵
کیفیت زندگی به عنوان بهزیستی و یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی آن ها می باشد.	داس، ۲۰۰۸
میزان برخورداری فرد، البته نه فقط برخورداری از چیزهایی که بدست آورده بلکه از تمام گزینه هایی که فرصت انتخاب آن ها را دارد. به بیان دیگر، کیفیت زندگی به آزادی برای رسیدن و نرسیدن به موفقیت و آگاهی از فرصت هایی واقعی وابسته است که فرد در مقایسه با دیگران در اختیار دارد.	مک گرو گر، ۲۰۰۴
مفهوم کیفیت زندگی یک متغیر مرکب می باشد که از چندین متغیر متأثر می گردد. تغییر در سطح درآمد مردم، شرایط زندگی، وضع سلامت، محیط، فشار روحی روانی، فراغت، شادمانی خانوادگی، روابط اجتماعی و چندین متغیر دیگر نظیر آن، که به شکل مرکب کیفیت زندگی و تغییرات آن را تعیین می کنند.	رحمان، ۲۰۰۳
میزان توانایی هر فرد جهت دنبال کردن اهداف و ارزش ها نشان دهنده میزان کیفیت زندگی آن فرد می باشد.	جکسون، ۲۰۰۵
کیفیت زندگی به معنای تندرستی افراد می باشد.	سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، ۲۰۰۵ و کیووانی، ۲۰۰۷
کیفیت زندگی در برگیرنده ابعاد روانی است که شاخص هایی چون (رضایت، شادمانی و امنیت) را در بر می گیرد و در برخی موارد رضایت اجتماعی نامیده می شود.	لطفی، ۱۳۸۸

ماخذ: (۸)

روش شناسی پژوهش

استفاده از فرمول کوکران تعداد پرسش نامه ها می بایست ۳۸۲ عدد می بود که با صلاحدید استاد راهنما به ۱۰۰ عدد تقلیل پیدا کرد، تعداد کل جمعیت بافت ۶۱۶۴۷ نفر است و با استفاده از نرم افزارهایی چون اکسل (Exell) و اس پی اس اس (SPSS) و با استفاده از تکنیک های آماری (تحلیل رگرسیون و...)، داده های جمع آوری شده مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند.

روش تحقیق در این مطالعه تجربی و در بخشی از آن توصیفی- تحلیلی است و مجموع متغیرها به وسیله ۵ شاخص و ۳۴ معرف ارزیابی شد. تمامی گویه ها بر مبنای طیف لیکرت تنظیم گردید و پایایی آن ها بر مبنای آلفای کرونباخ با اعتبار ۰/۸۰۴ (بالاتر از سطح ۰/۷) تعیین شد. بررسی و جمع آوری اطلاعات شهری از طریق پرسش نامه و اسنادی داخلی انجام گردید و در پرسش نامه ها از طیف لیکرت استفاده و به تعداد ۱۰۰ عدد تهیه، و در بین مردم شهر جدید بهارستان توزیع شد (با

جدول ۳- بررسی متغیرهای تحقیق و شاخص های اندازه گیری آن

عنوان	محقق	نتایج
مدیریت شهری	تاسیسات و تجهیزات شهری	فراهم نمودن آب بهداشتی و سالم، شبکه برق، لوله کشی گاز، شبکه تلفن، جمع آوری زباله از سطح شهر و جمع آوری فاضلاب شهری.
	شبکه معابر	زیر سازی معابر درون شهری، آسفالت معابر، جدول سازی و احداث آبرو و کانیو و پیاده روسازی در شبکه معابر
	فراهم نمودن خدمات شهری	خدمات آموزشی، خدمات بهداشتی و درمانی، خدمات تجاری، خدمات اداری و انتظامی، فضای ورزشی، فضای سبز عمومی و پارک کودک، فضاهای مذهبی و فرهنگی و فضاهای صنعتی و کارگاهی
	کیفیت زندگی (بعد ذهنی)	ایجاد و گسترش نهادهای محلی جدید، تقویت نهادهای محلی موجود، احساس امنیت فردی، امید به آینده، توانایی تأمین نیازهای اساسی خانوار، رضایت از زندگی، احساس تعلق به اجتماع، تمایل به ماندن در شهر جدید، رضایت از موقعیت اجتماعی
	کیفیت زندگی (بعد عینی)	رضایت از مراکز بهداشتی، جمع آوری و دفع آب های سطحی، کیفیت بهداشت شبکه معابر، کیفیت مسیرهای عابر پیاده، نظافت و پاکیزگی محیط شهری، کیفیت آب آشامیدنی است.

ماخذ: (۸)

محدوده مورد مطالعه

شهر بهارستان (اولین شهر تازه تاسیس ایران پس از انقلاب اسلامی) در ۱۵ کیلومتری جنوب اصفهان در دامنه های کوه های لاشتر قرار گرفته است. این شهر از شمال به روستای کیچی قلعه شور و کبوترآباد و از جنوب به رشته کوه های کم- ارتفاع لاشتر یا میان کوه محدود، از سمت شرق به بیابان های بخش جرقویه و از غرب به جاده اصفهان - شیراز ختم می شود. شهر بهارستان با ارتفاع ۱۵۷۰ متر از سطح دریا در عرض جغرافیایی ۲۷-۳۲ و طول جغرافیایی ۵۱-۴۰ واقع شده است. بهارستان حاصل مطالعات و پیش بینی طرح جامع منطقه اصفهان است که در سال ۱۳۶۵ به تصویب شورای عالی معماری و شهرسازی ایران رسیده و فعالیت های اجرایی شهر در سال ۱۳۶۷ شروع شده است. شهر بهارستان در وسعت حدود ۶۲۰۰ هکتار طراحی گردیده و بر حسب مطالعات طرح جامع تا سال ۱۳۹۵ جمعیتی در حدود ۵۰۰۰۰۰ نفر را در خود اسکان خواهد داد مرحله اول توسعه شهر با وسعتی قریب به سه هزار هکتار شامل فازهای (۱ . ۲ . ۳) شهر به منظور اسکان ۱۰۰۰۰۰ نفر جمعیت در مراحل مختلف شکل گیری قرار دارد طبق سرشماری سال ۱۳۸۵ جمعیت بهارستان ۴۵۶۲۹ نفر

بوده است. و بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۰ این تعداد به ۶۱۶۴۷ نفر افزایش داشته است (۳۸).

یافته های تحقیق

مدیریت شهری و سرمایه گذاری در شهر بهارستان

به منظور ارزیابی عملکرد شرکت عمران شهرهای جدید در زمینه سرمایه گذاری در امور زیربنایی شهر جدید بهارستان از شاخص های تأسیسات و تجهیزات شهری، توسعه ی شبکه ی معابر و توسعه ی خدمات شهری استفاده شده است. با توجه به این که فراهم نمودن تأسیسات و تجهیزات شهری ضرورتی انکارناپذیر برای جذب جمعیت به ویژه در شهرهای جدید محسوب می شود، به همین سبب به منظور ارزیابی عملکرد سرمایه گذاری شرکت عمران شهر جدید در شاخص تأسیسات و تجهیزات شهری از دیدگاه شهروندان از معرف های دسترسی به آب بهداشتی و سالم، شبکه برق، لوله کشی گاز، شبکه تلفن، جمع آوری زباله از سطح شهر و جمع آوری فاضلاب شهری استفاده شده است. (۸). در بین معرف های شش گانه ی شاخص تأسیسات و تجهیزات شهری، معرف جمع آوری زباله از سطح شهر با بیش ترین میانگین (میانگین ۳/۵۴) و معرف

شهروندان در شهر تدارک دیده است و کم ترین عملکرد مربوط به معرف کیفیت زیر سازی و عرض خیابان های بهارستان با میانگین ۱/۸۵ است.

به منظور ارزیابی عملکرد شرکت عمران بر روی توزیع خدمات شهری از معرف های خدمات آموزشی، خدمات بهداشتی و درمانی، خدمات تجاری، خدمات اداری و انتظامی، فضای ورزشی، فضای سبز عمومی و پارک کودک، فضاهای مذهبی و فرهنگی و صنعتی و کارگاهی استفاده شده است. که بالاترین میانگین مربوط به معرف دسترسی به مساجد و حسینیه است با میانگین ۴/۰۶ که نشان دهنده ی پیگیری مدیران شهری در فراهم نمودن فضاهای مذهبیست و کم ترین آن مربوط به دسترسی و کیفیت فضاهای خدمات بهداشت و درمان ، با میانگین ۲/۲۷ که نشان دهنده عدم توجه مسوولین به تاسیس بیمارستان و زایشگاه در این شهر است.

جمع آوری فاضلاب با کم ترین میانگین (میانگین ۲/۴۹) برآورد شدند که علت آن رضایت مندی شهروندان از اقدامات انجام شده در پاکیزگی و نظافت شهر و نارضایتی از سیستم فاضلاب شهری است.

یکی از پروژه های مهم در اجرای طرح های جامع شهری در شهرهای جدید احداث و توسعه ی شبکه ی معابر درون شهری است. اصلاح شبکه ی معابر و مسیر پیاده روها در واحد همسایگی بر زندگی ساکنان تأثیر بسیار دارد، علاوه بر آن باعث ایجاد فضای دوستانه شده و برنامه های بهداشتی را در زمینه ی جمع آوری زباله، دفع آب های سطحی و پسماند منازل، کارآمد می سازد (۳۹). با توجه به یافته های تحقیق، مهم ترین عملکرد شرکت عمران از نظر شهروندان در شهر جدید در امر پیاده روسازی در معابر درون شهری با میانگین ۳/۲۴ می باشد که پیاده روهایی با عرض مناسب جهت تردد

جدول ۴- ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در شهر جدید بهارستان از دیدگاه شهروندان

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
تأسیسات و تجهیزات شهری	۱/۸۳	۴/۶۷	۳/۰۶	۰/۵۵
شبکه معابر	۱/۰۰	۴/۵۰	۲/۴۱۵	۰/۷۴
خدمات شهری	۱/۰۰	۴/۷۸	۲/۶۸۲	۰/۶۱
کل	۱/۷۴	۴/۵۹	۲/۷۱۹	۰/۴۹۶

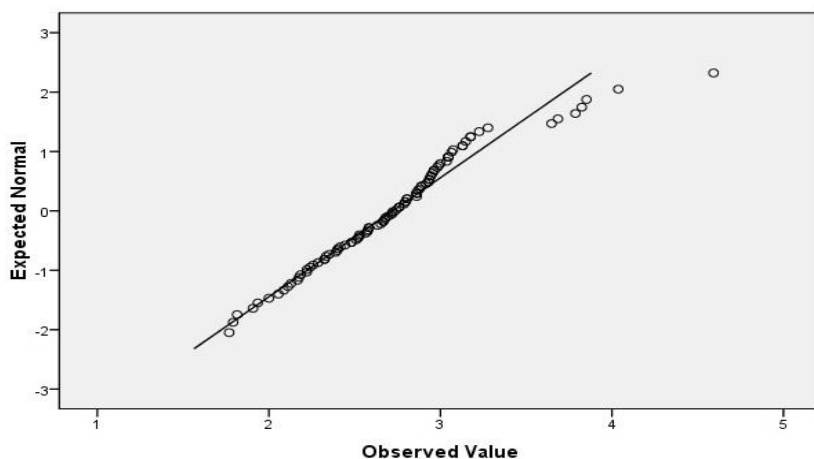
منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۴

شبکه معابر مناسب برای شهروندان با میانگین ۲/۴۱ و انحراف معیار ۰/۷۳۷ پایین ترین وضعیت را دارا می باشد. در نهایت از شهروندان پرسیده شده است که به عملکرد مدیریت شهری در شهر جدید بهارستان از ۲۰ چه نمره ای خواهید داد؟ ۶/۳ درصد نمره ی ۰ تا ۵، ۱۲/۶ درصد بین ۶ تا ۱۰، ۵۸/۹ درصد بین ۱۱ تا ۱۵ و در نهایت ۲۲/۱ درصد نمره ی ۱۶ تا ۲۰ را ذکر نمودند. شهروندان بهارستانی، نمره ی قبولی به شرکت عمران شهر جدید در زمینه ی مدیریت شهری داده اند و این

برای تأیید نرمالیتی داده ها از آزمون از آزمون ناپارامتریک کولموگروف اسمیرنوف استفاده شده است که در سطح ۰/۰۱، با نتیجه ی ۰/۰۸۴ نرمالیتی داده ها اثبات شد. بنابراین نتایج داده های حاصل از این متغیر مورد تأیید خواهد بود. در نهایت میانگین عملکرد سرمایه گذاری برابر ۲/۷۲ با انحراف معیار ۰/۴۹۶ برآورد شد. در بین شاخص های مدیریت شهری، فراهم نمودن تأسیسات و تجهیزات شهری برای شهروندان با میانگین ۳/۰۶ و انحراف معیار ۰/۵۵۴ بالاترین وضعیت و فراهم نمودن

نرمال پیروی می‌کنند.

نمود رضایت نسبی از اقدامات شرکت عمران و شهرداری تازه تاسیس بهارستان است. در شکل شماره ۳، نمودار نرمال مدیریت شهری حاصل از تحلیل SPSS، نمایش داده شده و مبین این است که هر چه نقاط در امتداد خط باشند از توزیع

شکل ۱- نمودار نرمال مربوط به مدیریت شهری

ماندن در شهر بهارستان با میانگین $2/52$ کم‌ترین معرف است. در بعد عینی شاخص کیفیت زندگی نیز معرف‌هایی از قبیل رضایت از مراکز بهداشتی، جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی، کیفیت بهداشت شبکه معابر، کیفیت مسیرهای عابر پیاده، نظافت و پاکیزگی محیط شهری، کیفیت آب آشامیدنی و... مورد پرسش‌گری قرار گرفته است که معرف نظافت و پاکیزگی محیط شهری، بالاترین رقم را با میانگین $3/26$ و رضایت از جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی مخصوصاً به هنگام ریزش باران، کم‌ترین رقم را با میانگین $1/8$ به خود اختصاص داده‌اند.

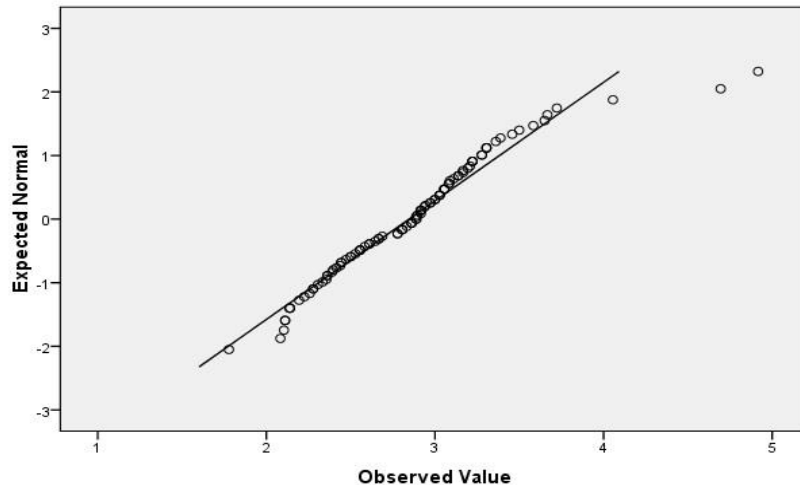
ارزیابی کیفیت زندگی از نگاه شهروندان ساکن بهارستان
به منظور ارزیابی کیفیت زندگی از شاخص‌های کیفیت عینی و ذهنی استفاده شده است. بر این اساس در بعد ذهنی شاخص کیفیت زندگی از معرف‌هایی مانند ایجاد و گسترش نهادهای محلی جدید، تقویت نهادهای محلی موجود، احساس امنیت فردی، امید به آینده، توانایی تأمین نیازهای اساسی خانوار، رضایت از زندگی، احساس تعلق به اجتماع، تمایل به ماندن در شهر جدید، رضایت از معرف‌ها و... استفاده شده است (۸) و در بین معرف‌ها، میزان اجتماعی بودن افراد و تمایل به ماندن در جمع با میانگین $3/59$ بالاترین معرف بوده است و تمایل به

جدول ۵- بررسی کیفیت زندگی در شهر جدید بهارستان از دیدگاه مردم

شاخص	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
کیفیت زندگی (بعد ذهنی)	۱/۵۶	۵	۳/۰۴۵	۰/۶۶۲
کیفیت زندگی (بعد عینی)	۱/۱۷	۴/۸۳	۲/۶۴۸	۰/۶۴۴
کل	۱/۴۴	۴/۹۲	۲/۸۴۶	۰/۵۳۶

امتداد خط باشند از توزیع نرمال پیروی می‌کنند.

در شکل ۱، نمودار نرمال مدیریت شهری حاصل از تحلیل SPSS، نمایش داده شده و مبین این است که هر چه نقاط در

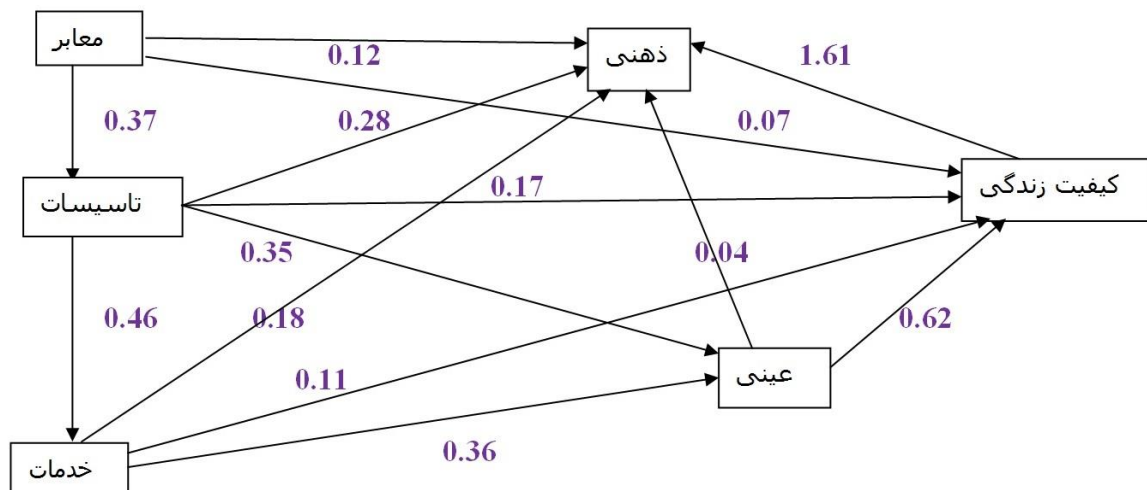

شکل ۲- نمودار نرمال مربوط به کیفیت زندگی

جهت بررسی میزان اثرگذاری مولفه های عملکرد مدیریت شهری بر روی کیفیت زندگی در شهر جدید بهارستان، از مدل تحلیل مسیر استفاده شده است. در این میان، عملکرد مدیریت شهری به عنوان متغیر مستقل در نظر گرفته و با کیفیت زندگی به عنوان متغیر وابسته سنجیده شده است. با محاسبه و جایگزینی هر یک از شاخص های عملکرد مدیریت شهری به عنوان متغیر مستقل و کیفیت زندگی شهروندان به عنوان متغیر وابسته، تحلیل واریانس هر یک از متغیرها انجام و سپس اثرات مستقیم هر یک از شاخص های عملکرد مدیریت شهری مشخص گردید. در ادامه اثرات غیر مستقیم نیز محاسبه گردید. شکل ۲، نتایج حاصل از تحلیل مسیر نشان می‌دهد، از میان مولفه های عملکرد مدیریت شهری، فراهم نمودن تاسیسات شهری با اثر کلی ۰/۱۷ بیشترین تاثیر را بر روی سطح کیفیت زندگی خانوارهای شهری بهارستان داشته است.

تحلیل اثرگذاری مدیریت شهری بر کیفیت زندگی شهروندان

جهت بررسی رابطه میان مدیریت شهری و سطح کیفیت زندگی شهر جدید بهارستان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج بدست آمده از این رابطه حصول ضریب همبستگی ۰/۶۹۴ و سطح معنادار ۰/۰۰ که نشان دهنده وجود رابطه کاملاً معنادار و مثبت میان عملکرد مدیریت شهری و سطح کیفیت زندگی در شهر جدید بهارستان می‌باشد و با رد شدن فرضیه ی عدم همبستگی خطی، می‌توان گفت میان دو متغیر مدیریت شهری و کیفیت زندگی همبستگی وجود دارد و این همبستگی مثبت می‌باشد. بنابراین، یافته های پژوهش نشان می‌دهد که سطح کیفیت زندگی از عملکرد مدیریت شهری در شهر جدید بهارستان، تبعیت می‌کند.

شکل ۳- نمودار مربوط به تحلیل اثرگذاری عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی شهروندان

از طریق یک متغیر پیش‌بینی‌کننده دیگر، رابطه بین X و Y وقتی غیر مستقیم است که X (مانند معابر در مدل فوق) علت Z (مانند تاسیسات) است و Z نیز به نوبه خود در Y (مانند متغیر بعد عینی کیفیت زندگی) اثر دارد. از جمع اثرات مستقیم و غیر مستقیم، اثرات کل حاصل می‌شود. (جدول ۶).

در نرم افزار SPSS به تعداد متغیرهای درون زا باید از گزینه رگرسیون خطی چندگانه و یا ساده استفاده نمود (چون ۵ متغیر درون زا داریم لذا ۵ مدل رگرسیونی استفاده شده). اثر مستقیم: بیان گر یک اثر مستقیم متغیر X بر روی متغیر Y است و اثر غیر مستقیم: یک اثر غیرمستقیم متغیر X بر روی Y

جدول ۶- اثرات کل شاخص های عملکرد مدیریت شهری بر کیفیت زندگی شهروندان

اثرات	شبکه معابر	تاسیسات شهری	خدمات شهری	بعد عینی	کیفیت زندگی
بعد ذهنی	۰/۱۲	۰/۲۸	۰/۱۸	۰/۰۴	۱/۶۱
کیفیت زندگی	۰/۰۷	۰/۱۷	۰/۱۱	۰/۶۲	۰
بعد عینی	۰/۱۳	۰/۳۵	۰/۳۶	۰	۰
خدمات شهری	۰/۱۷	۰/۴۶	۰	۰	۰
تاسیسات شهری	۰/۳۷	۰	۰	۰	۰

نتیجه گیری

های جدید داشته است. یافته های پژوهش نشان می دهد که عملکرد مدیریت شهری بر ارتقا کیفیت زندگی شهروندان تأثیرگذار بوده است. بنابراین، با توجه به فرضیه ی تحقیق یعنی به نظر می رسد بین عملکرد مدیریت شهری (شرکت عمران شهرهای جدید) و ارتقا کیفیت زندگی از دیدگاه

واضح است که در حال حاضر شهر جدید بهارستان با توجه به جمعیت حاضر و جمعیت پیش بینی شده برای آن در اجرای نقش ها و عملکردهایش تا حدودی موفق بوده است، همچنین این شهر با توجه به اینکه نزدیک ترین شهر جدید به مادر شهر اصفهان است، جمعیت پذیری خوبی نسبت به دیگر شهر

- ۴- امینی، مهدی، «شاخصهای کیفیت زندگی شهروندی و نقش و وظایف دولت»، هفتمین کنفرانس بین المللی مدیران کیفیت، تهران: تیرماه، ۱۳۸۵.
- ۵- پورجعفر، محمدرضا، کوبکی، افشین و تقوایی، علی اکبر، «برنامه ریزی کیفیت زندگی در مراکز شهری، تعاریف و شاخصها»، جستارهای شهرسازی، تهران: شماره ۱۲، بهار، ۱۳۸۴.

6- Schmit, R. 2002, Considering social capital in quality of life assessment: concept and measurement. Social Indicators Research. 58, pp 403-428

- ۷- امینی، مهدی، «بررسی میزان اهمیت شاخص های کیفیت زندگی شهری تهران از دیدگاه مدیران متخصصان»، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، تهران: سال اول، شماره ۳، ۱۳۸۸.
- ۸- عنابستانی، زهرا و علی اکبر، «تأثیر عملکرد مدیریت شهری بر ارتقا کیفیت زندگی شهروندان (مطالعه موردی: شهر جدید گلپهار)»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، تهران: سال چهارم، شماره چهارم، پاییز، ۱۳۹۱.

9- R. Epley, Donald and Menon, Mohan. 2008, A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Social Indicators Research, NO. 88.

- ۱۰- کوبکی، افشین، «پایان نامه به منظور ارتقاء زندگی شهری در مرکز شهر، مورد مطالعه پهنه مرکزی شهر خرم شهر»، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده هنر. ۱۳۸۵
- ۱۱- مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران، ۱۳۸۸.

<http://rpc.tehran.ir/%D8%A2%D8%B1%D8%B4%DB%8C%D9%88/%D9%86%D9%85%D8%A7%DB%8C%D8%B4/ArticleId/13775>

شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. نتایج بدست آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون (۰/۶۹۴) نشان می دهد که مقدار احتمال آزمون برابر ۰/۰ است، در نتیجه فرضیه صفر بر عدم وجود ارتباط معنی دار بین متغیرهای تحقیق، رد خواهد شد. همچنین با توجه به مدل رگرسیون، در بین شاخص های سه گانه ی مدیریت شهری، فراهم نمودن تاسیسات شهری با میزان ۰/۱۱۷ بیش ترین آثار را در بالا رفتن میزان کیفیت زندگی در سطح شهر بهارستان داشته است.

پیشنهادات

- ✓ اصلاح زیرساخت ها و تجهیزات شهری (تلفن، برق، فاضلاب شهری و دفع آب های سطحی، شبکه معابر شهری و تعریض برخی خیابان های پر تردد) در سطح شهر جدید بهارستان با هدف بهبود کیفیت زندگی شهروندان.
- ✓ احداث بیمارستان، فرهنگ سراها و عرضه خدمات فرهنگی، تأسیس مراکز ترویج افکار و ارتباطات و خدمات رسانی در بخش دولتی در این شهر باعث افزایش رضایت از زندگی و در نتیجه افزایش بهبود سطح کیفیت زندگی می شود.
- ✓ تامین مکفی خدمات تفریحی (فضای سبز، پارک کودک، سینما و...) در جهت گذران اوقات فراغت و افزایش سطح رضایت مندی شهروندان.

منابع

- ۱- کاوه، محمد، «نگاهی به معضل بیکای، آسیب شناسی بیماری های اجتماعی»، تهران: جامعه شناسان، چاپ اول ۱۳۹۲.
- ۲- اعتماد، گیتی، «فاوت اهداف اولیه و نتایج حاصله از احداث شهرهای جدید و علل آن»، مجموعه مقالات ارائه شده در سمینار شهرهای جدید، شرکت عمران شهرهای جدید، اصفهان، ۱۳۷۶.
- ۳- هال، پیتر، «برنامه ریزی شهری و منطقه ای، ترجمه جلال تبریزی»، چاپ اول، انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری، ۱۳۸۱.

- and New Zealand regional Science Association International annual Conference, Wollongong, NSW, 28th September to 1 October.
- ۲۲- فرجی سبکسار، حسنعلی، صادقلو، طاهره و سجاسیقداری، حمدا ...، «سنجش کیفیت زندگی در مناطق روستایی: مطالعه موردی دهستان آق‌بلاغ استان زنجان»، فصلنامه روستا و توسعه، تهران: سال چهاردهم، شماره ۴، زمستان. ۱۳۹۰.
- 23- Foo, T. 2000, Subjective assessment of urban quality of life in Singapore (1997-1998). *Habitat International*, 24(1): 31-49.
- 24- Brereton, F., Clinch, J.P. and Ferreira, S., 2008, Happiness, geography and the environment, *Ecological Economics*, NO.65 (2).
- 25- Das, D. 2008, Urban Quality of life: A Case Study of Guwahati, *Social Indicators Research*, 88.
- 26- CEMI. 1997. The nall report on the system of statistical indicators of the quality of life of population, Decision Support and Forecasting Center, Moscow, CEMI.
- ۲۷- فرجی ملائی، امین، عظیمی، آزاده و زیاری، کرامت ...، «تحلیل ابعاد کیفیت زندگی در نواحی شهری ایران»، مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال اول، شماره ۲. ۱۳۸۹.
- ۲۸- سعید نیا، احمد، «مدیریت شهری»، سازمان شهرداری‌های کشور، تهران: جلد یازدهم. ۱۳۷۹.
- ۲۹- شیعه، اسماعیل، «لزوم تحول مدیریت شهری در ایران»، مجله جغرافیا و توسعه، ش ۱، دانشگاه زاهدان. ۱۳۸۲.
- ۳۰- عدالتخواه، فرداد، میرزایی، مینو، وزیر پور، شببو، «مدیریت شهری و جایگاه آن در ارتقاء حقوق شهروندان»، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای
- ۱۲- موسوی، میر نجف و باقری کشکولی، علی، «ارزیابی توزیع فضایی کیفیت زندگی در محلات شهر سردشت»، پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، دوره ۳، شماره ۹، صص ۱۱۸-۹۷. ۱۳۹۱.
- ۱۳- حاج یوسفی، علی، «کیفیت زندگی و راهبردهای اصلاحی»، فصلنامه مددکاری اجتماعی، شماره ۸، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی، تهران. ۱۳۸۱.
- 14- Dissart, J. Deller, S. 2000, Quality of Life in the Planning Literature. *Journal of Planning Literature*, 15: 135-161.
- 15- Romney, David M., Roy I. Brown, and Prem S. Fry. 1994, Improving the quality of life: Prescriptions for change. *Social Indicators Research*. 33: 237-72.
- 16- Ulengin, B. Ulengin, F. Guvenc, U. 2001, A multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul. *European Journal of Operational Research*, 130: 361-374.
- 17- Evans, D.R. 1994), Enhancing quality of life in the population at large. *Social Indicators Research*. 33: 47-88.
- 18- Costanza, R. 2007, Quality of life: An approach integrating opportunities, human needs, and subjective well-being, *Ecological Economics*, NO. 61(2-3).
- 19- King I. Quality of life and goal attainment nursing. *Scince* 1994; 71(1):29-56.
- 20- Foo Tuan Seik, 2000, Subjective assessment of urban quality of life in Singapore, *Habitat International*, 24, pp 31-49.
- 21- Mc crea, Rod, Tung-Kai Shyy & Robert Smsn, 2004, Modelling Urban Quality of Life in South East Queensland by linking subjective and objective indicators, 28th Australian

- ۳۵- شکویی، حسین، «جغرافیای اجتماعی شهرها»، انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران. ۱۳۶۵
- ۳۶- لطفی، صدیقه، «مفهوم کیفیت زندگی شهری: تعاریف، ابعاد و سنجش آن در برنامه ریزی شهری»، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، تهران: سال اول، شماره چهارم، پاییز. ۱۳۸۸.
- 37- Santos, L.D., Martins, I. 2007, Monitoring Urban Quality of Life: The Porto Experience. Social Indicators Research, 80: 411-425.
- ۳۸- سالنامه آماری استان اصفهان، تهیه و تدوین: واحد آمار اداره کل ثبت احوال استان اصفهان، شماره ۲. ۱۳۹۱
- http://www.eocr.ir/downloads/salname_h1390.pdf
- 39- Chery. M, Kelly, et al. 2006, Promoting physical activity in communities: Approaches for successful evaluation of programs and policies, Evaluation and program planning 29, pp.280-292.
- انسانی، تهران: سال دوم، شماره اول، زمستان. ۱۳۸۸.
- ۳۱- فیروزبخت، علی، پرهیزگار، علی اکبر، «چشم انداز مدیریت شهری در ایران با تأکید بر توسعه پایدار شهری»، فصلنامه جغرافیایی سرزمین، تهران: سال هشتم، شماره ۳۲، زمستان. ۱۳۹۰.
- 32- Lee, Y.-J. 2008, Subjective quality of life measurement in Taipei, Building and Environment, NO. 43(7).
- 33- Stokie, T. 1998, Benchmarkinh Melbourne: Indicator of livability and competitiveness, In proceedings of the first international conference on Quality of life in ciOes, vol. 2, Singapore: naOonal University of Singapore.
- 34- Besleme, K., Erquiaga, E. & sawin, D. 1998, Community indicator projects: Practical tools for quality of life in communities, In proceedings of the first internaOonal conference on Quality of life in ciOes, vol. 2, Singapore: naOonal University of Singapore.